

ІНТЕГРАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

INTEGRATION OF TAX POLICY AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті досліджуються взаємозв'язки між податковою політикою та корпоративною соціальною відповідальністю в контексті неефективної фінансової системи України. Обґрунтовано дуалістичну природу взаємодії податкової системи та соціальної відповідальності бізнесу в українських умовах, коли бізнес одночасно є об'єктом фінансового тиску держави та суб'єктом добровільного фінансування суспільних благ. Проаналізовано механізми реалізації синергії між податковою політикою та соціальною відповідальністю, включаючи інтеграцію соціального обліку, ESG-звітність, уніфіковані форми звітності та гармонізацію бухгалтерського і податкового обліку. Окреслено системні ризики повного заміщення державних функцій бізнесом та ризики впровадження податкових стимулів: фіктивні соціальні проекти, імітацію відповідальності, корупційні схеми при розподілі преференцій, втрату бюджетних доходів без адекватного суспільного ефекту, посилення нерівності конкурентних умов для різних категорій підприємств та запропоновано механізми їх мінімізації.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, сталий розвиток, податкова політика, податкові стимули, податкові пільги, фінансова система, ESG-звітність.

УДК 336.22:005.35

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.20-13>

Кріль Я.Я.¹

к.е.н., доцент, доцент кафедри
обліку і аудиту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Демків Х.С.²

к.е.н., доцент, доцент кафедри
обліку і аудиту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Шевчук В.Р.³

к.е.н., доцент, доцент кафедри
обліку і аудиту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Yaroslava Kril

Ivan Franko National University of Lviv

Khrystyna Demkiv

Ivan Franko National University of Lviv

Vira Shevchuk

Ivan Franko National University of Lviv

This article examines the interconnections between tax policy and corporate social responsibility as instruments of sustainable development within the context of fiscal system inefficiency. The relevance stems from the dual nature of business-state interaction in Ukraine, where enterprises simultaneously face fiscal pressure while voluntarily financing public goods due to distrust in government resource redistribution. The study reveals a "parallel financing mechanism" whereby businesses minimize tax obligations while independently implementing social initiatives, effectively substituting certain state functions. The theoretical contribution lies in conceptualizing two distinct models: the stimulative model, where the state encourages socially responsible behavior through tax incentives, and the compensatory model, where business assumes social functions in response to state inefficiency. Comparative analysis demonstrates that the stimulative model promotes transparency and systemic effects but requires robust institutional capacity, while the compensatory model enables rapid response but lacks sustainability and democratic accountability. The research identifies systemic risks of complete state function substitution, including uneven regional coverage, dependence on corporate financial stability, erosion of state legitimacy, and absence of strategic planning. The study analyzes risks of implementing tax incentives: imitation of social responsibility, corruption in preferential allocation, budgetary losses without commensurate social impact, administrative complexity, and competitive distortions. Six mitigation mechanisms are proposed: independent verification, public registries of beneficiaries, objective criteria, regular effectiveness evaluations, size-differentiated incentives, and inter-agency coordination. The integrated approach combining fiscal mechanisms with standardized ESG reporting transforms declarative philanthropy into measurable social activity. The findings provide practical value for policymakers and businesses developing strategies for socially responsible behavior within Ukraine's sustainable development framework.

Key words: corporate social responsibility, sustainable development, tax policy, tax incentives, tax benefits, fiscal system, ESG reporting.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної економічної трансформації дедалі більшої ваги набуває концепція соціально відповідального бізнесу, яка виходить за межі добровільних етичних практик і перетворюється на елемент системи публічних фінансів. Податкова політика, орієнтована не лише на фінансові інтереси держави, а й на стимулювання соціально відповідальної поведінки підприємств, стає інструментом досягнення балансу між економічною ефективністю, соціальною справедливістю та сталим розвитком. Через податкові пільги, знижені ставки, відрахування на соціальні та екологічні проекти держава

може спрямовувати бізнес до участі у розв'язанні суспільно важливих проблем.

Водночас реалії української податкової системи демонструють низьку ефективність державного перерозподілу фінансових ресурсів. Високий рівень фінансового тиску, складність адміністрування податків та непрозорість бюджетного фінансування призводять до втрати довіри з боку бізнесу. У результаті підприємства часто обирають шлях мінімізації податкових зобов'язань або навіть тінізації доходів, водночас самостійно реалізуючи соціальні, екологічні та благодійні ініціативи. Таким чином, бізнес частково перебирає

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3421-8094>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9732-8966>

³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0925-6489>

на себе функції держави у сфері соціальної відповідальності, формуючи паралельний механізм фінансування суспільних благ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасна наукова думка приділяє значну увагу вивченню феномену соціальної відповідальності бізнесу та розвитку податкової системи як самостійних напрямів дослідження. Спроби поєднати цих двох аспектів можна зустріти у низці праць вітчизняних авторів. Так, у праці Будько О.В., Медузова В.О. [1] розкрито сутність прозорості обліку податків як складової корпоративної соціальної відповідальності, її роль у формуванні позитивного іміджу підприємства, підвищенні довіри зацікавлених сторін та забезпеченні сталого розвитку. Петричко М.М., Меденцій М.А. [2] розглядають податкові важелі як потенційно ефективний інструмент не лише фіскального контролю, а й формування відповідальної, прозорої та етичної бізнес-культури. Тучак Т. та Купріянова А. [3] аналізують зарубіжний досвід використання податкових інструментів у досягненні соціальних і екологічних цілей через запровадження екологічних податків, податкових пільг на інноваційні та енергоефективні технології, а також соціально орієнтованих податкових механізмів. Крюкова І., Андрющенко І. та Руденко С. [4] наголошують, що у межах реалізації концепції сталого розвитку до податкової системи висуваються нові вимоги, спрямовані на мобілізацію фінансових ресурсів для досягнення екологічних, соціальних і економічних цілей. Жибер Т. [5] досліджує державний вплив на соціальну відповідальність бізнесу через податкове стимулювання благодійності та розвиток державно-приватного партнерства. Савченко В. [6] обґрунтовує еволюцію концепції податкової відповідальності бізнесу в контексті ESG-підходу, розкриваючи основні зміни у парадигмі фіскальної поведінки компаній.

Відповідно, систематизація підходів до інтеграції податкових механізмів держави та принципів корпоративної соціальної відповідальності, що раніше розглядалися переважно як окремі, неузгоджені сфери державного регулювання та бізнес-практик, зумовлює актуальність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі податкової політики у стимулюванні соціально відповідальної поведінки бізнесу та аналіз наслідків неефективності державного перерозподілу ресурсів, що зумовлює посилення самостійної соціальної активності підприємств. Для досягнення поставленої мети доцільно, насамперед, розглянути теоретичні основи взаємозв'язку між податковою політикою та корпоративною соціальною відповідальністю, визначити інструменти податкового стимулювання соціально орієнтованого бізнесу, а також проаналізувати особливості

їх застосування в Україні в умовах дисбалансу між фіскальними пріоритетами держави та очікуваними бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна економічна парадигма, орієнтована на сталий розвиток (Sustainable Development), передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної відповідальності. У цьому контексті державна політика повинна виконувати не лише фіскальну, а й регулюючу та стимулюючу функції, спрямовані на формування свідомої поведінки бізнесу. Корпоративна відповідальність сьогодні виходить за межі дотримання законодавства чи сплати податків. Вона охоплює врахування соціальних, екологічних та етичних аспектів у прийнятті управлінських рішень, передбачає чесне ведення діяльності, турботу про працівників, підтримку місцевих громад, мінімізацію негативного впливу на довкілля та інвестування у розвиток суспільства. Підприємства дедалі більше усвідомлюють свій вплив на соціальні процеси й долучаються до їх вирішення не лише через обов'язкові податкові платежі, а й завдяки власним ініціативам – екологічним програмам, благодійності, формуванню корпоративної культури доброчесності. Саме синергія державного регулювання та добровільної соціальної активності бізнесу формує нову модель партнерства між державою, суспільством і підприємництвом, засновану на принципах сталості та довгострокової відповідальності [7; 8]. Одним із найпотужніших, але водночас недостатньо інтегрованих інструментів є фіскальна політика, зокрема податкова система, здатна забезпечити перехід від економіки короткострокової вигоди до моделі довготривалого суспільного добробуту.

Податкове стимулювання соціально відповідальної поведінки бізнесу посідає вагомe місце у сучасних концепціях публічних фінансів, які орієнтовані не лише на фіскальне наповнення бюджету, а й на досягнення соціальних цілей. Це означає, що сучасні інструменти податкової політики мають виходити за межі традиційного розуміння оподаткування як засобу наповнення бюджету. Податки дедалі більше розглядаються як механізм стимулювання соціально орієнтованої та екологічно відповідальної діяльності підприємств, що сприяє реалізації глобальних Цілей сталого розвитку. Через систему податкових пільг, знижок та преференцій держава може формувати сприятливі умови для інвестицій у «зелені» технології, підвищення енергоефективності, розвиток людського капіталу та розширення соціальних програм. Наприклад, до основних напрямів реалізації податкової політики належить надання податкових пільг підприємствам, які впроваджують програми працевлаштування осіб з інвалідністю, розвивають корпоративне волонтерство або інвестують

у розвиток місцевих громад. Важливим інструментом також є зменшення податкового навантаження на так звані «зелені» інвестиції, що сприяють енергозбереженню, використанню відновлюваних джерел енергії та впровадженню екологічних інновацій. Крім того, звільнення або зниження ставки податку на прибуток для підприємств, що впроваджують програми корпоративного сталого розвитку, є дієвим інструментом формування соціально орієнтованої економіки.

Водночас бізнес, приймаючи на себе зобов'язання у сфері соціальної відповідальності, має можливість не лише зміцнити свій імідж, а й оптимізувати податкове навантаження за рахунок участі у проєктах, що мають соціальну або екологічну значущість. Таким чином, податкова політика стає елементом партнерської взаємодії між державою та бізнесом, спрямованої на створення довгострокових соціальних та економічних ефектів. Європейський досвід свідчить про високу результативність податкових механізмів підтримки соціально відповідальної поведінки бізнесу. У Німеччині благодійні внески до визнаних організацій можуть відраховуватися до 20% від чистого оподаткованого доходу [9]. У Франції функціонує система податкових кредитів C3IV для компаній, які інвестують у зелені технології (20–40% від суми інвестицій), а також R&D податковий кредит у розмірі 30% для витрат на дослідження та розробки [10; 11]. Ці приклади демонструють, що поєднання податкових інструментів і соціальної відповідальності бізнесу може бути потужним чинником сталого розвитку.

У сучасних українських умовах соціально відповідальні практики стають не лише елементом репутаційної стратегії компаній, а й економічно обґрунтованим вибором. Підприємства усвідомлюють, що інвестиції у громади, освіту, охорону довкілля чи підтримку вразливих груп населення безпосередньо впливають на їхню стабільність, конкурентоспроможність та довгострокову ефективність. Така діяльність, хоч і не завжди підтримується податковими пільгами, фактично заміщує державне фінансування у сферах, де податкова система не спроможна забезпечити належний рівень соціальних інвестицій. Ключовою причиною цього явища є структурна неефективність податкової системи України, яка залишається переважно фіскальною за своєю суттю. Високий податковий тиск, складність адміністрування, часті зміни законодавства та низький рівень передбачуваності податкової політики формують у бізнесу мотивацію не до партнерства з державою, а до уникнення податків. За таких умов підприємства, які прагнуть підтримувати позитивний імідж і соціальну легітимність, змушені шукати інші способи демонстрації своєї суспільної користі через благодійні програми, соціальні інвестиції, корпоративне волонтерство, екологічні проєкти.

Фактично соціальна відповідальність бізнесу в Україні виконує функцію не лише морального чи етичного принципу, а й компенсаторного механізму, що пом'якшує наслідки неефективності державної податково-бюджетної політики. Вона заповнює прогалини у фінансуванні суспільних благ, підтримує розвиток місцевих громад і частково забезпечує ті послуги, які традиційно мають фінансуватися за рахунок податків. При цьому така активність бізнесу часто має більш адресний і гнучкий характер, ніж державні програми, що підвищує її суспільну ефективність, але водночас свідчить про системні вади у функціонуванні податкової системи.

У табл. 1 ми згрупували основні характеристики двох описаних вище напрямків взаємодії податкової системи та соціальної відповідальності бізнесу.

Попри очевидні переваги активної соціальної позиції бізнесу, надмірне покладання на неї, як на заміник державної соціальної політики породжує низку системних ризиків, що можуть призвести до посилення соціально-економічних диспропорцій і підризу легітимності державних інститутів. Першим ризиком є нерівномірність та вибірковість соціального покриття, адже соціальна активність бізнесу має добровільний і локальний характер, тому соціальні ініціативи реалізуються переважно у промислових і економічно розвинених регіонах, тоді як периферійні та депресивні території залишаються поза їх межами. Другим ризиком виступає залежність соціальних програм від фінансової стійкості підприємств. У періоди економічної нестабільності або зміни корпоративних пріоритетів саме соціальні проєкти стають першими об'єктами скорочення. Громади, які звикли покладатися на корпоративну підтримку, залишаються вразливими до економічних шоків, а держава втрачає здатність швидко відновлювати соціальні функції. Третій ризик пов'язаний із розмиванням меж відповідальності між державою та бізнесом. Перебирання бізнесом соціальних функцій формує у суспільстві уявлення про неефективність держави, що послаблює довіру до інституцій влади й знижує податкову дисципліну. У результаті формується замкнене коло: слабка держава стимулює надмірну активність бізнесу у соціальній сфері, що, своєю чергою, ще більше послаблює державні механізми управління. Четвертий ризик стосується дефіциту демократичного контролю та підзвітності. Корпоративні соціальні ініціативи формуються без обов'язкового громадського чи державного нагляду, що створює ризик використання соціальних проєктів у репутаційних або лобістських цілях. Це знижує їхню ефективність і може призводити до нераціонального розподілу ресурсів. Останнім є ризик відсутності довгострокової стратегії та системності. Більшість корпоративних соціальних ініціатив має фрагментарний

**Порівняльна характеристика
двох моделей взаємодії податкової системи та соціальної відповідальності бізнесу**

Критерій	Податкове стимулювання соціально відповідальної поведінки	Соціальна відповідальність бізнесу як компенсатор неефективності податкової системи
Сутність підходу	Держава стимулює бізнес до участі у соціальних програмах через податкові пільги, знижки, кредити, зменшення бази оподаткування	Бізнес самостійно фінансує соціальні ініціативи через недовіру до державного розподілу податкових коштів і неефективність бюджетної політики
Мета	Формування партнерської моделі взаємодії держави та бізнесу у сфері сталого розвитку	Компенсація слабкої соціальної функції держави та збереження репутаційного капіталу підприємства
Роль держави	Активна: створює податкові стимули, контролює їх застосування, формує прозору нормативну базу	Пасивна або неефективна: не забезпечує належного використання податкових надходжень, втрачає довіру бізнесу
Роль бізнесу	Виконавець державної політики сталого розвитку, партнер у реалізації соціальних програм	Альтернативний суб'єкт соціальної політики, що самостійно визначає напрями соціальних інвестицій
Переваги	- підвищення прозорості податкової системи; - зростання довіри до держави; - зниження рівня тінізації економіки; - формування сталих соціальних ефектів	- швидке реагування на соціальні потреби; - адресність і ефективність соціальних проєктів; - зміцнення іміджу компаній; - розвиток локальних громад
Недоліки	- складність адміністрування податкових пільг; - ризик зловживань при їх наданні; - потреба у високій прозорості контролю	- нерівномірність участі бізнесу в соціальних програмах; - відсутність системності; - підміна функцій держави; - обмежений масштаб впливу
Очікуваний результат	Синергія фіскальної політики та корпоративної соціальної відповідальності як засад сталого розвитку	Тимчасове пом'якшення наслідків неефективності державної податкової політики без усунення її причин

Джерело: сформовано автором

характер, не інтегрований у загальнонаціональну стратегію сталого розвитку. Бізнес здатен ефективно вирішувати окремі локальні проблеми, але не має інституційних можливостей для реалізації структурних реформ у сферах освіти, охорони здоров'я чи пенсійного забезпечення.

Отже, з табл. 1 ми можемо підсумувати, що обидва підходи характеризуються наявністю як переваг, так і певних обмежень. Податкове стимулювання сприяє формуванню системних і прозорих механізмів заохочення соціально відповідального бізнесу, проте його ефективність значною мірою залежить від рівня адміністрування, нормативного забезпечення та контролю з боку держави. Натомість компенсаторна функція бізнесу забезпечує швидку й адресну реалізацію соціальних ініціатив, але не усуває структурних диспропорцій податкової системи та не гарантує довготривалого соціально-економічного ефекту.

Отримані результати засвідчують доцільність формування комплексного підходу, у межах якого податкові механізми виступають інструментом стимулювання соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, а корпоративні практики соціальної відповідальності інтегруються у національну стратегію сталого розвитку. Вирішення проблеми полягає у трансформації податкової політики: від

орієнтації виключно на фіскальні завдання до використання її як інструменту соціально-економічного розвитку.

У цьому контексті синергія податкових інструментів та ініціатив бізнесу у сфері соціальної відповідальності розглядається як ключовий чинник формування стійкої моделі сталого розвитку. Її зміст полягає у поєднанні фіскальних стимулів із корпоративними практиками відповідального ведення бізнесу, що забезпечує взаємопосилення соціального, екологічного та економічного ефектів на макро- і мікрорівнях. Така інтеграція дозволяє досягти низки взаємопов'язаних ефектів:

- держава формує економічні сигнали для бізнесу, які мотивують його інвестувати у соціальні та екологічні програми;
- підприємства отримують чіткі правила співпраці, прозорі механізми оцінки ефективності своїх соціальних ініціатив та податкові переваги за їх реалізацію;
- суспільство отримує реальні соціальні та екологічні вигоди, а рівень довіри між державою і бізнесом зростає;
- інтеграція податкових і корпоративних практик дозволяє створити системну модель сталого розвитку, яка поєднує економічну ефективність, соціальну справедливість та екологічну безпеку.

Досягнення такої синергії передбачає:

1. Впровадження прозорих і передбачуваних механізмів податкового стимулювання, що заохочують інвестиції у соціальні та екологічні проекти.

2. Уніфікацію соціального та податкового обліку, яка дозволяє державі і бізнесу спільно відслідковувати ефекти соціальних ініціатив.

3. Розробку цілісної нормативної бази, що гармонізує бухгалтерські стандарти, податкові норми та ESG-звітність, забезпечуючи достовірність і вимірюваність соціального внеску бізнесу.

Важливим аспектом є те, що соціальна відповідальність бізнесу не повинна сприйматися як повна заміна державних функцій. Її компенсаторна роль має бути тимчасовою та стимулювати державу до реформування фіскальної політики у напрямі прозорості, партнерства та взаємної довіри. У цьому контексті особливої актуальності набуває створення умов, за яких соціальні ініціативи бізнесу будуть не лише добровільними, а й офіційно визнаними та інтегрованими у систему публічних фінансів через податкові стимули, гранти чи співфінансування соціальних проектів.

Взаємозв'язок обліку витрат на соціальні проекти та податкової звітності є ключовою передумовою ефективного застосування фіскальних стимулів. Соціальні витрати підприємства (інвестиції у розвиток персоналу, охорону праці, екологічні проекти, благодійні внески) мають бути інтегровані у податковий облік як об'єкти, що зменшують податкову базу. Для цього необхідно визначити чіткі критерії віднесення соціальних витрат до податково допустимих, що забезпечить прозорість і уникнення зловживань. Воно передбачає встановлення однозначних правил, за якими витрати підприємства на соціальні програми, благодійність, розвиток персоналу чи екологічні ініціативи можуть визнаватися такими, що підлягають податковому вирахуванню або надання податкових пільг. Розробка таких критеріїв забезпечує декілька важливих функцій:

- прозорість та передбачуваність – підприємства отримують чітке розуміння, які витрати визнаються податково допустимими, що зменшує ризик зловживань та конфліктів з податковими органами.

- системність оцінювання – дозволяє державі контролювати ефективність податкових стимулів та забезпечувати відповідність витрат соціальним пріоритетам.

- мотиваційний ефект – наявність чітких правил стимулює бізнес до планування та реалізації соціально значущих проектів у довгостроковій перспективі.

Критерії можуть включати: тип соціальної ініціативи (освіта, охорона здоров'я, екологія), розмір та документальне підтвердження витрат, терміни реалізації проектів, а також відповідність національним пріоритетам сталого розвитку.

Відсутність стандартизованого обліку соціальних та екологічних витрат підприємств ускладнює впровадження податкових стимулів для КСВ-активності. Сучасні концепції інтегрованої звітності (IIRC Framework), стандарти GRI та таксономія сталої діяльності ЄС пропонують методологічне підґрунтя для вимірювання соціального впливу бізнесу, що може стати основою для диференційованого оподаткування [12]. Ключовою передумовою інтеграції соціальної відповідальності бізнесу у податкову систему є верифікованість соціальних та екологічних витрат. Без стандартизованого обліку держава не може об'єктивно оцінити реальний внесок підприємства у суспільний добробут, що робить надання податкових пільг довільним і схильним до корупційних ризиків.

Розробка уніфікованих форм звітності, що інтегрують фінансові, податкові та соціальні показники є наступним логічним кроком у впровадженні синергії між податковою політикою та соціальною відповідальністю бізнесу. Така звітність дозволяє підприємствам одночасно відображати фінансові результати діяльності, податкові зобов'язання та ефекти соціальних ініціатив, забезпечуючи комплексний підхід до оцінки їх внеску у сталий розвиток. Уніфіковані форми звітності виконують кілька важливих функцій:

1. Інформаційна прозорість – підприємства надають достовірні дані щодо соціальних витрат, що полегшує контроль та оцінку податкових пільг.

2. Планування і координація – дозволяє бізнесу ефективно планувати соціальні проекти та узгоджувати їх із фінансовими і податковими потоками.

3. Аналітичне забезпечення держави – фіскальні органи отримують структуровану інформацію для оцінки ефективності податкового стимулювання соціально відповідальних ініціатив.

4. Підвищення довіри суспільства – комплексна звітність демонструє відповідальність бізнесу, сприяє підвищенню репутаційного капіталу та залученню партнерів.

Поєднання фінансових, податкових і соціальних індикаторів у комплексну систему сприяє переходу від формального декларування соціальної відповідальності до її реального втілення з конкретними економічними та соціальними результатами.

Запровадити ESG-звітність, яка визнається фіскальними органами як офіційне джерело інформації для податкових стимулів з незалежним аудитом створює можливість для:

- диференціації податкових ставок залежно від рівня соціальної відповідальності;

- автоматичного нарахування податкових кредитів на верифіковані соціальні інвестиції;

- публічного моніторингу ефективності податкових пільг через зіставлення обсягів наданих преференцій та досягнутих соціальних результатів.

Попри значний потенціал податкових стимулів як інструменту заохочення соціально відповідальної поведінки бізнесу, їх практична реалізація супроводжується низкою системних ризиків, що можуть знизити ефективність фіскальної політики, сприяти корупції та нераціональному використанню бюджетних ресурсів.

1. Податкові пільги можуть стимулювати бізнес до імітації соціальної активності без реального суспільного ефекту. Компанії створюють формальні фонди чи звітують про незначні соціальні ініціативи, аби отримати податкові вигоди. Відсутність незалежного аудиту та належної верифікації робить такі схеми легальним інструментом мінімізації податкових зобов'язань.

2. Доступ до податкових преференцій нерідко визначається не об'єктивними критеріями, а політичними чи діловими зв'язками. Унаслідок цього великі корпорації з лобістським ресурсом отримують переваги, тоді як малі підприємства, які реально здійснюють соціальні інвестиції, залишаються без підтримки.

3. Податкові пільги зменшують доходи бюджету, і якщо вони не дають відповідного соціального результату, держава фактично субсидує неефективні або фіктивні ініціативи бізнесу. Особливо проблемним є ефект «мертвої ваги», коли компанії отримують пільги за дії, які здійснили б і без стимулів.

4. Впровадження системи податкових стимулів вимагає створення складних процедур моніторингу, контролю та звітності, що збільшує адміністративні витрати держави і бізнесу. У країнах зі слабкою інституційною спроможністю витрати на адміністрування можуть перевищувати соціальний ефект від пільг, обмежуючи доступ малих підприємств до участі у програмі.

5. Податкові органи орієнтовані на забезпечення доходів бюджету, тоді як соціальні відомства – на розширення корпоративної участі у соціальних програмах. Відсутність міжвідомчої координації створює ризик неефективності: податкові стимули або блокуються, або застосовуються без належного контролю.

6. Регресивний вплив на конкуренцію. Пільги для великих соціально активних корпорацій можуть спотворювати ринкову конкуренцію, оскільки малі підприємства не мають ресурсів для реалізації масштабних соціальних проєктів. Це сприяє концентрації економічної влади та послабленню конкурентного середовища.

Податкові стимули соціальної відповідальності потребують чітких критеріїв, прозорих процедур верифікації та міжвідомчої координації. Без належного контролю вони ризикують перетворитися на механізм фіскальних втрат і корпоративного лобізму, а не на інструмент сталого

соціально-економічного розвитку. Для мінімізації цих ризиків необхідно запровадити: обов'язкову незалежну верифікацію соціальних витрат через сертифіковані аудиторські компанії або спеціалізовані агенції, що виключає можливість маніпуляцій зі звітністю; публічний реєстр отримувачів податкових пільг із зазначенням обсягів преференцій та досягнутих соціальних результатів, що забезпечує громадський контроль та підзвітність; чіткі, об'єктивні та вимірювані критерії надання податкових пільг, які виключають суб'єктивні рішення фіскальних органів та мінімізують корупційні ризики; регулярну оцінку ефективності податкових стимулів через порівняння обсягу втрачених бюджетних доходів та досягнутого соціального ефекту з обов'язковим оприлюдненням результатів; диференціацію податкових пільг залежно від розміру підприємства, щоб забезпечити доступ до стимулів для малого та середнього бізнесу і уникнути монополізації системи великими корпораціями; інституційну координацію між фіскальними, соціальними та контролюючими органами для забезпечення збалансованості між фіскальними інтересами держави та соціальними цілями податкової політики.

Висновки. Таким чином, соціальна відповідальність бізнесу в Україні сьогодні виступає не стільки наслідком державної політики, скільки реакцією на її неефективність. Вона відображає прагнення бізнесу до стабільності, передбачуваності та соціального партнерства у ситуації, коли фіскальна система не виконує належним чином своїх перерозподільчих функцій. Подальший розвиток податкової політики має ґрунтуватися на визнанні соціальної відповідальності бізнесу не як зовнішнього, а як внутрішнього елемента системи публічних фінансів, що поєднує державні та корпоративні ресурси задля досягнення цілей сталого розвитку. Дослідження синергії між податковою політикою та корпоративною соціальною відповідальністю є ключовим для розробки ефективних стратегій стимулювання соціально відповідальної поведінки бізнесу в Україні. Воно дозволяє визначити шляхи трансформації податкових інструментів з пасивного механізму адміністрування зборів у активний стимул для розвитку соціально орієнтованого, екологічно свідомого та економічно ефективного бізнесу. Реалізація запропонованих механізмів стимулювання соціально відповідального бізнесу потребує подальшого законодавчого регулювання, вдосконалення податкової політики та розвитку системи обліку, що інтегрує фінансові, податкові та соціальні показники. Це забезпечить ефективну взаємодію держави та бізнесу, сприятиме формуванню прозорого та стабільного інвестиційного середовища і стане ключовим фактором розвитку моделі сталого розвитку в національному контексті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Будько О. В., Медузів В. О. Прозорість обліку податків як інструмент реалізації соціальної відповідальності підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*, 2025. № 1(10). С. 166–172. DOI: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1\(10\).332744pp166-172](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1(10).332744pp166-172)
2. Петичко М. М., Меденцій, М. А. Податкові важелі стимулювання бізнес-культури. *Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*: збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (15 травня 2025 р., м. Мукачєво). Мукачєво: Вид-во МДУ. 2025. С. 382–384. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf#page=382>
3. Тучак Т., Купріянова, А. Податкова система країн ЄС та її роль у досягненні сталого розвитку: рекомендації для України. *Research in Science, Technology and Economics: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity*. May 28-30, 2025. Luxembourg. 2025. С. 27–30. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2025/05/Luxembourg_Luxembourg_28.05.25.pdf#page=28
4. Крюкова І., Андришченко І., Руденко, С. Сучасні виклики і завдання для податкової системи України у контексті сталого розвитку. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 19. С. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.19>
5. Жибер Т. Вплив державної політики на соціальну відповідальність бізнесу в Україні. *Європейські бізнес-практики корпоративної соціальної відповідальності: кейси. Практикум*; за ред. проф. Л. Петрашко, доц. О. Мартинюк, Київ: КНЕУ. С. 175–184. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aacc832a-e67b-486c-b858-5dc6d718af0d/content>
6. Савченко В. Еволюція концепції податкової відповідальності бізнесу в контексті ESG-підходу. *Український економічний часопис*. 2025. № 9. С. 127–131. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-9-21>
7. Цілі сталого розвитку (ЦСР): Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>
8. Завдання щодо досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року та індикатори їх досягнення: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2024-%D1%80#n26>
9. Worldwide Tax Summaries: Germany – Corporate Deductions. PwC. (2025). URL: <https://taxsummaries.pwc.com/germany/corporate/deductions>
10. Worldwide Tax Summaries: France – Corporate Tax Credits and Incentives. PwC. (2025). URL: <https://taxsummaries.pwc.com/france/corporate/tax-credits-and-incentives>
11. Tax Credit for Investment in Green Industry (C3IV). ABGi France. (2025). URL: <https://abgi-france.com/en/expertises/innovation-practice/tax-credits/tax-credit-for-investment-in-green-industry-c3iv/>

12. Селецька, Д. Формування ESG-звітності за стандартами GRI: екологічний аспект. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-145>

REFERENCES:

1. Budko O. V., Meduzov V. O. (2025). Prozorist obliku podatkov yak instrument realizatsii sotsial'noi vidpovidal'nosti pidpriemstva [Transparency of tax accounting as a tool for implementing corporate social responsibility]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu – Economic Bulletin of the Dnipro State Technical University*, vol. 1(10), pp. 166–172. DOI: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1\(10\).332744](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1(10).332744) (accessed 28 Oct 2025).
2. Petrychko M. M., Medentsii M. A. (2025). Podatkovi vazheli stymuliuvannia biznes-kul'tury [Tax levers for stimulating business culture]. *Suchasni tendentsii rozvytku nauky y osvity v umovakh pohlyblennia yevrointehratsiinykh protsesiv*: zbirnyk tez dopovidei V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Mukachevo, May 15, 2025), pp. 382–384. Available at: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/Збірник.pdf#page=382> (accessed 28 Oct 2025).
3. Tuchak T., Kupriianova A. (2025). The tax system of EU countries and its role in achieving sustainable development: Recommendations for Ukraine. In *Proceedings of the International Scientific Conference (Luxembourg, May 28, 2025)*, p. 28. Available at: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2025/05/Luxembourg_Luxembourg_28.05.25.pdf#page=28 (accessed 28 Oct 2025).
4. Kriukova I., Andriushchenko I., Rudenko, S. (2024). Suchasni vyklyky i zavdannia dla podatkovoi systemy Ukrainy u konteksti staloho rozvytku [Current challenges and tasks for Ukraine's tax system in the context of sustainable development]. *Tavriyskyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika – Tavriya Scientific Bulletin. Series: Economics*, vol. 19, pp. 158–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.19> (accessed 28 Oct 2025).
5. Zhyber T. (2025). Zhyber T. (2021) Vplyv derzhavnoi polityky na sotsialnu vidpovidalnist biznesu v Ukraini [The impact of public policy on corporate social responsibility in Ukraine]. *Yevropeyski biznes-praktyky korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti: keisy. Praktykum*. In L. Petrashko, O. Martyniuk. Kyiv: KNEU, pp. 175–184. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aacc832a-e67b-486c-b858-5dc6d718af0d/content> (accessed 28 Oct 2025).
6. Savchenko V. (2025). Evoliutsiia kontseptsii podatkovoi vidpovidalnosti biznesu v konteksti ESG-pidkhodu [Evolution of the concept of corporate tax responsibility in the context of the ESG approach]. *Ukrainskyiekonomichnyi chasopys – Ukrainian Economic Journal*, vol. 9, pp. 127–131. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-9-21> (Accessed 28 Oct 2025).
7. Tsili staloho rozvytku (TsSR): Rezoliutsiia Heneralnoi Asamblei OON vid 25 veresnia 2015 roku № 70/1 [Sustainable Development Goals (SDGs): UN General Assembly Resolution No. 70/1 of September 25,

2015]. Available at: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (accessed 28 Oct 2025).

8. Zavdannya shchodo dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku na period do 2030 roku ta indykatory yikh dosiahnennia: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 lystopada 2024 r. № 1190-r. [Objectives for achieving the Sustainable Development Goals for the period up to 2030 and indicators for their achievement: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 29, 2024 No. 1190-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2024-%D1%80#n26> (accessed 28 Oct 2025).

9. PwC. (2025). *Worldwide Tax Summaries: Germany – Corporate Deductions*. Available at: <https://taxsummaries.pwc.com/germany/corporate/deductions> (accessed 28 Oct 2025).

10. PwC. (2025). *Worldwide Tax Summaries: France – Corporate Tax Credits and Incentives*. Available at: <https://taxsummaries.pwc.com/france/corporate/tax-credits-and-incentives> (Accessed 28 Oct 2025).

11. ABGi France. (2025). Tax credit for investment in green industry (C3IV). Available at: <https://abgi-france.com/en/expertises/innovation-practice/tax-credits/tax-credit-for-investment-in-green-industry-c3iv/> (Accessed 28 Oct 2025).

12. Seletska D. (2024). Formuvannia ESG-zvitnosti za standartamy GRI: ekolohichniy aspekt [Formation of ESG reporting under GRI standards: Environmental aspect]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and Society*, vol. 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-145> (accessed 28 Oct 2025).